

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrto leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah v tiskarno Karol Malting-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

Zgodi se trma, — gine naj narod.

A. Ubogi narod slovenski, koliko si ti prestal od prvega začetka do današnjih dni. Ko si bil še v maternem telesu v sredi svojih bratov slovanskih v časih Abrahmovih, nisi se zavedal svoje narodnosti. Prišel si iz maternega naročja v sedanje pokrajine in zbudila se ti je zavest tvojih mej, ker čutil si, da vroča krv slovanska se pretaka le po tvojem telesu, in da zunaj njega, to je zunaj Slovenije, brije sever medvedjih kož. Pohlevnega značaja oral si polje in drobnico pasel; pa zavidni sosedi ti je pšenico pomandral (ker žeti je ni znal) in živino poklal. Polen bridke bolesti in pogumnega srda stisnil si pest, in črepinje tvojih sovražnikov so razbite ležale po tleh. Pred tabo je zginil Hunec in Avar, pred tabo se je tresel Carigrad in rimski tribun; Germana in Mongola si videl pete brusiti.

Ali zvijska, izdajstvo in divja sila ti je vpognila ponosni vrat; živeti si moral za svoje krute, vojskoljubne gospodovalce. Težek jarem je tvoje ude gulil, in grenka je bila voda, katero si pil; in družega mazila nisi imel in družega krepila nisi poznal, ko Metodo-Cirilovo olje. Sveta vera ti je lajšala tužni stan, navdihovala ti up in pogum, da si s krepko roko odbijal turške navale, blažila ti je natorne darove, ponujala ti sad omike in oznanovala svobodo nebeških otrok. Neoslabljen možko stojiš med drugimi narodi v boji za narod-

nost in enakopravnost ne trpeč, da ti bo tujec rezal kruh v hiši tvojih očetov.

Tako je tvoje življenje narod predragi; in tako je življenje vsakega tvojih sinov. Ne boj se, zmaga ti je gotova; med trnjem in skalovjem si zrasel hraber junak, tvoja roka je železna in tvoj duh nevpogljiv. Madjar, Nemec in Lah napenja vse sile, da te uniči, ali sramote si morajo lice zakrivati vsi ti Golijati, ko vidijo pastirčka Davida vsak dan močnejše pogubonosno fračo sukati. Zmago boš slavil nad tvojimi nasprotniki in častno mesto zasedal med omikanimi narodi. Vse to ti gre po pravici; in kar se ti krati, pribori si v boji poštenem.

Složno toraj, bratje, stopimo v kolo braniteljev vere in doma; složno hodimo poti, ki peljejo do prave svobode in omike. Podajmo si roke v znamenje ljubezni in zveze; zvestobo prisezimo narodu, narodu takemu, kakoršen je: narodu slovenskemu, vernemu, vdanemu svojemu vladarju. Narod internacijonalcev, petrolejcev, od liberalizma oblizanih delalcev, verskih, narodnih in političnih odpadnikov ni naš narod; nanj nas nič ne veže, ž njim nočemo nič imeti.

Zdaj ko padajo slovenstva stebri stari, zdaj, ko tujci povzdigujejo glavo predrzneje, ko kedaj, zdaj, ko so nas razne nezgode izmodrile, čuti se splošna potreba po zedinjenju, odmeva se občen glas po združenju. Že se bližajo ločeni bratje, že se ohlaja krv našim nasprotnikom, že raste moč in

pogum v pomirjenem narodu. Poyvod se kaže up boljše prihodnosti, le ti, o goriška dežela, kriješ v svojih nedrih pest trmastih oseb, ki više cenijo svojo oholost in slavo-hlepnost, ko blagost narodovo, ki so rajši voditelji dvajsetim, ko sluge narodu, ki hočejo, da naj narod gre za njimi, in ne one za narodom. Vsi slovenski časniki delajo na to, da se v narodu edinost obudi, samo „Soča“, glasilo goriških liberalcev, nima besede za to, ampak dela razpor vedno večji, porazumljenje vedno težje, kakor da bi slutila, da njen obstanek je odvisen le od prepira, in da, ako prepir jenja, je odvzeta luč njenega življenja.

Tak časniki, pisan v domačem jeziku, je veliko nevarniši, ko tuj. Vnanjega sovražnika se znamo varovati; notranji pa, ki se prijatelja hlina, marsikoga premoti. Srbskega carstva niso razrušili Turki, razdjal ga je Vuk Branković, srbsk plemič.

Gnjusi se poštemu človeku nespartmetno ritje goriških liberalcev, ki neusmiljenega srca grizejo narodov drob, da obnemogel zaradi notranjih bolečin, se ne more ustavljati od zunaj prežečim sovragom. V svarilen izgled bo zgodovina hranila črna dejanja in Herostratovsko junaštvo teh korenjakov, ki so narodni, dokler se njihovi sebični nameni vjemajo z narodnostjo, ki pa zamenjujejo narod s svojo stranko, kadar se zahteva, da naj z zatajevanjem samega sebe posvetijo svoje moči narodu v prid. Taki politikarji stoje zunaj naroda, njihova imena bodo pozabljena, ali pa se

LISTEK.

O cerkveni glasbi.

A ne le na harmonijo in njeno rabo, nego tudi na tekst je Cerkev obračala svojo pozornost ter določila, da se nikakoršne maše ali motete ne smejo staviti v raznoglasnem tekstu, nikakoršne na besede posvetnega obsežka, in da se besede ne smejo jemati od drugod, kot iz sv. pisma in liturgije; ktere določitve se je na tanko držala Palestrinova šola.

Obžalovati je, da je bil sijajni tej dobi cerkvenega glasništva tako kratek čas odločen. Plitvost in prevelika čutljivost „renaissance-e“ ali prerode jela je kmalo tudi gledé cerkvene glasbe kazati svoj škodljiv vpliv. Dvorni glasbini slog se je čedalje bolj vdomačeval v cerkvenem pevstvu — da mnogokrati se cerkvi kar naravnost vrival; in ker mu je liturški tekst dopuščal večkrat premalo prostega gibanja, deli so ga na teralnico novošegnega glasbinega sloga, raztezavali ga ter krčili in habili — da človeka uho boli, ko bi tudi sicer zoper rubrike ne bilo. In ker često tudi tako ravnanje s tekstom ni privedlo do zaželenega konca, izmišljevali so

še drugača sredstva: popustili so kar liturški tekst, naročili si čutopolnih besed v nežnem merilu ter pisali na to še krasnejše napeve, tako ginljivo, da bi kristjanu, ki jih čuje, kmalo serce razpnelo. Iz tega časa in takega duha so naše „slovesne“, „pastirske“, „deželske“ in druge maše in tem sorodne kompozicije novošegnih glasbinih umetnikov, katerih ne bomo tu po imenu naštevati.¹⁾ Tudi cerkvene kompozicije prvakov glasniške umetnosti, Mozart-a, Haydn-a, Beethoven-a²⁾ niso vseskozi proste omenjenih napak. Krasne so, prekrasne ter jako umetne — a cerkvene niso.³⁾

1) Izgledi o tem se dobé v Witt-ovih „Fliegende Blätter für Kirchen Musik“. 1. 1866. 8; 1. 1867. 2. 5., 1. 1868. 4. 5. 6.; 1. 1869. 1. 2. 5. itd.

2) Primeri: motivirano sodbo v „Lexicon der kirchlichen Tonkunst“ od Ottona Kornmüller, Briksna 1868, str. 46. Opomina vredna je tu opomba Nohl-a o Beethoven-ovi maši pod D: Delo je v tako ohlapni zvezi z besedami, da je skladatelj sam hotel podtakniti drugi nemški tekst ravno tako, kot prvi maši (pod C). Gotovo je pridržal besede le zato, ker se brez njih ne da peti“. N. n. m.

3) Tega so bili brž ko ne sami prepričani. Znano je, da je Mozart, ko so hotli od njega mašo, odgovoril, da se čudi, da od njega mašo zahtevajo.

Ne more se tedaj novošegna cerkvena glasba, da si je tudi milotna ter vseljena v božje hrame in zelo priljubljena, kot pravna odobriti. Večkrat so se toraj že oglašili zoper njo posamezni možje, se posebno pa Cerkev v provincijalnih shodih in škofijskih ali diecezanskih zborih n. pr. v Eichstädtu, Reznju ali Regensburgu, Pragi, Ostrogonu i. dr. Tehtnost njihovih glasov pa presegajo določbe sv. apostolskega Stola samega; dotična določila se dobé zbrana v vsaki večji bogoslovski knjigi za pastirstvo (n. pr. Amberger, Benger 2. vez., Gassner).

Ti opomini pa tudi niso bili brez vspeha. V raznih škofijah so se vpeljale vže popolne premembe liturškega petja. Na čelo nam je postaviti Regensburg (s Prosket-om, Mettenleitter-om, Witt-om); potem Kolonija, Monastir, Trevir, Luxemburg, Moguncija, Vratislava. V ta namen se je v Regensburgu v južni Nemčiji osnoval „Caecilienverein“, 4). V našem cesarstvu se v tem oziru trudijo in sicer ne brezvspešno: Dunaj, Zagreb, Praga, Budjevice, Gradec, Briksna, Ljubljana. (Dalje prih.)

4) Poleg tega delajo v tem smislu listi: „Caecilia“ od Oberhoffer-ja; „Fliegende Blätter für Kirchenmusik“ in „Musica sacra od Witt-a.

bodo rabila v zaznamovanje neljubih pojmov.

Narod predragi! preteklost tvoja naj te uči, odkod imaš pričakovati rešenje: iz sebe, in ne od drugod. A, da to dosežeš, zberi se v velikansk tabor okoli tvojih voditeljev, ki od mladih nog do sive starosti nepremakljivo branijo tvoje pravice. Zaupaj mojem, ki v pravoljubnih delih razodevajo svoj um in srce; ne veruj vsakemu kričacu, ki ti obeta zlate gradove in ti obljubljuje, da te oprostí dolžnosti, ki so bile pisane na dveh kamnitih tablih. Enotno naj bo tvoje vodstvo, ne razdvojeno, ne razcepljeno. V edinosti je tvoje rešenje, v edinosti boljša prihodnost.

Dopisi.

V Gorici, 7. febr. — (Škušnja na kmetijski šoli.) — V četrtek in v petek pretečenega tedna bile so skušnje na tukajšni kmetijski šoli za prvo polletje. Zjutraj od 9. do 12. ure in popoldne od 2. do 5. izpraševala sta vodja slovenskega oddelka prof. Fr. Povše in prof. Fr. Kuralt iz dotičnih predmetov slovenske dijake, katerih je žalibog samo sedem, in ravno tisti čas bili so izpraševani tudi italijanski dijaki po svojih profesorjih. Priznati se mora, da so se dijaki veliko naučili, kajti sploh so dobro, nekateri tudi prav dobro odgovarjali, vaim pa se je vidilo, da so doma v različnih predmetih. Tudi spisi dijakov, ki so ležali na mizi, sprčujejo o marljivosti dijakov in gotovo jim bodo veliko koristili, ako jih bodo kot gospodarji pridno prebirali in po njih se ravnali. Škoda, da ni več občinstva k škušnjam prišlo, prepričan bi se bil marsikdo, koliko je verjeti kričacem, ki hočejo vse kritikovati in rešetati, prepričajo se pa ne, kako stvar v resnici stoji. Da je še kaka pomanjkljivost tudi na naši kmetijski šoli, tega ne sme nihče tajiti in tudi ne taji, da se pa sme osebstvo učiteljsko zavoljo takih pomanjkljivosti kar naravnost v javnih časopisih kot lenuhe in nezmožneže — če tudi z lepšimi frazami — grditi, kaže hudobijo, če ne tudi zavidljivosti. Če tudi niso profesorji naše kmetijske šole v štir ali še več odsekov pri kmetijski družbi vpisani, so vendar že v djanji pokazali, da so zmožni vsaj toliko, kakor pisac obrekovalnih dopisov. Ako se naša kmetijska šola preustroji na praktični podlagi in ako ji bo mogoče te moči ohraniti, ktere ima zdaj, zamoremo le — čestitati.

Komen, 8. febr. — Kedar so čitalnice v svojem začetku kako „besedo“ napravile, se je v prvi vrsti na to gledalo, da se je z jedernatimi govori narodna zavest izbujala in gojila, um bistril in srce žlahnilo, ter narod k napredku nagibal, in po tem še le se je občinstvo razveseljevalo. Dandanes pa se godi ravno narobe. Razveseljevanje je prvi in glavni namen skorej vsake „besede“. Zato so nastopili tako zvani „predsednikovi pozdravi“ na mesto poprejšnjih „govorov“, v katerih so se naj važnejše občinske in narodne zadeve pretresovale, in s tem narod k napredku vnmal. Da postane „beseda“ živahna in imenitna, zadostuje sedaj kaka „šaloigra“ in potem „ples“ pozno v noč, če že ne do belega dne. S tem se pa narodnemu blagostanju nikakor ne pomaga, inarveč še le vrata k zapravljenosti in uboštvu široko odpira. Tukaj se spominjam mogočnih Rimljanov, ki so tudi kli-

cali: „panem et circenses“, kar jih je k strašni propadu pripeljalo. Zarad tega se ni čuditi, da so čitalnice na deželi le v žalostnem spominu, da veliko njih je že popolnoma propalo in druge le še životarijo. Tako je tudi naša čitalnica že zdavno razpala. Njeni vrli pevci pa vendar napravljajo vsako leto 2. februarja „besedo“, ktera je leto za letom revnejša. Že lani se je „beseda“ prav slabo sponesla, še slabejši pa letos. Posebno kar se tiče lanskega in letošnjega govora, taka sta bila, da se Bogu u-smili. G. govornik lani svojega preučenega govora še gladko brati ni mogel, čeravno se je dolgo let v latinskih šolah potikal, dokler se jih ni naveličal in še prezgodaj zapustil. Letos pa je ravno ta gospod v svoji modri glavici tak govor o „slovenski književnosti in kmetijstvu“ iztuhtal, da ga je v celih 5 minutah (reci v petih minutah) povedal in dokončal s pomočjo krepkega šepetovalca, ktere ga si je skrbno poiskal, da mu ga je tako glasno čital, da so ga vsi nazoči lahko prej iz šepetalčevih kakor iz govornikovih ust slišali. Iz celega govora se je razvidilo, da oni gospod slovensko književnost (literaturo) prav slabo pozna; kajti omenil je le „pratiko, mašne bukve in pa Novice“. Od drugih književnih del je znal le reči, da so se v zadnjih letih tako pomnožile, kakor gobe po rahlem dežju.

Ker se je bil oni gospod tudi vsilil za voditelja petja, na ktero se presneto malo razume, je tudi tisto s svojim čudnim šepetanjem motil, da pevci pri vsi svoji spretnosti in izurjenosti niso mogli tako dobro sponesti se, kakor pri drugih priložnostih.

S tem pa nočem reči, da oni gospod ni sposoben za nobeno delo pri „besedah“, to ne; kajti v šaloigri „oprosčeni jetnik“ je izvrstno „čuka“ igral. Take in enake značaje predstavljati mu zmožnosti ne odrečem, marveč ga p. n. občinstvu v tej stroki gorko priporočam, ker ga zamore vsak k sebi privabiti, če le upanje ima, da se ga dobro sprejme za gosta.

Naše vrle pevce svarim, da se v prihodnje varujejo „mojstrov skaze“ bolj ko dozda. Oni g. govornik in po veliki milosti naših pevcev, voditelj petja pri zadnji „besedi“ naj pa gleda, da se nad njim ne dopolni pregovor, ki pravi: „devet meštirjev, deset potreb.“

Od gorenje Soče, 9. febr. „Soči“ se je potrebno zdelo mojemu dopisu o „Kmetovalcu“ odgovoriti. Njeno pojasnilo mi je ljubo i bi o njem rad molčal; ali te pa vendar ne morem molče požreti, da moj dopis imenuje sumničenje „K.“, vendar pa mu nekoliko pritrdi, nobenega stavka pa ne ovrže — z dokazi.

„Soča“ pravi v dopisu iz Gorice, da ona „ni mati „K.“ niti ta... niti ta... še udje niso „Soče“, mi tudi ne poznamo vseh.“ I gospod dopisnik menda misli, da je s tem pojasnilom „Kmetovalcu“ storil dobro delo. Ako so ga narodile neznane moči, mi to ni poroštvo obljubljenih njegovih namer; kajti mračnjaštva ne ljubim. Da „K.“ „ne namerava prav nič obstoječega izpodrivati“, je prav; pa možje naročniki, katerim je preveč naročenim biti na dva gospodarska lista, morajo en list izpodriniti, a gotovo ga slabe — i kdo daje temu povod? Da „K.“ „ni strankarski list“ je tudi prav, i jaz mislim, da ni; kajti, da je njegovo opravišstvo združeno s „Sočo“, i da ga naročniki „Soče“ dobivajo cenejše, tega ni „K.“ kriv, kakor žemlje i hlebci niso krivi, ako jih kupec v svojej prodajalnici blaga prodaja cenejše tistim, ki pri njem kupu-

jejo blago, nego drugim kruhalačnim. Kdo pa bo trdil, da prodajalnica blaga (oziroma gospodar) ni v nikakoršnej zvezi s pekarijo?

Ker sem to pisal le kot sovražnik mračnjaštva i prijatelj luči, gotovo mojej zvedavosti nihče ne zameri, naj manj pa „Soča“.

Ogled.

Avstrija. Ministerstvo Auersperg-Lasser je prišlo k začetku konca. Na borsi so že raznašali novico, da se bo novo ministerstvo imenovalo Koller-Kellersperg. Taka prememba bi malo pomagala, imenovana kandidata sta znana posebno na Češkem. Da se pa vendar v viših krogih nekaj misli sedanjo politiko popustiti, kaže neka brošura, ki je pred kratkem na svetlo prišla in se pripisuje osebi najviših krogov. Pisatelj naravnost tirja, da se mora sedanja politična pot popustiti in govori za zvezo z Rusijo, ker ta nam zavaruje hrbet, sovražnika imamo pa pred seboj. Če tudi nas neomejenega prijateljstva zagotavljajo, mora nam vendar popolnoma jasno biti, da prusko-nemška država je celoti našega cesarstva nevarna in nekterim se že sline cedijo po lepi deželi „an der blauen Donau“. To so jasne besede! Če pa že v najviših krogih spoznavajo, da od Pruske nevarnost preti, je nezapopadljivo, kako se more še vlada na krmilu ohraniti, ki z vsakim svojim činom Prusom pot pripravlja.

Na Ogrskem je tudi ministerska kriza. Ministerstva predsednik Bittó je v dolgem govoru pobijal posebno Sennyey-a in misel je dovolj razširjena, da bo, če tudi sedanje ministerstvo odpust vzame in dobí, vendar zopet Bitto nalogo dobil ministerstvo sestaviti.

V dunajskem državnem zboru postaja vedno bolj mrtvo. Herbst je ministra Banhans-a pestil zarad neke železnice, poslanci delajo postavu zoper trtno uš itd. Vse to je naj bolj potrebno, da bi pa za spravo narodo v delali, ne pride jim v glavo.

Zunanje države. Iz španjskega bojišča poroča se o veliki zmagi kralja Karola VII. Alfonsisti so poputsili vtrjene kraje in se z veliko zgubo začeli umikati. Karliski so poleg vojakov vplenili tudi 4 Kruppove kanone z vso pripravo. Navdušenje v karlističnem taboru zarad te velikanske zmage je nepopisljivo. Ravno tako se tudi iz Guipuzcoa-e poroča, da je bil Loma v drugo popolnoma potolčen od karlističnega vojskovodje Egana-e. Kralj je poslal svoji soprugi-kraljici telegram, v katerem se za to zmago Bogu zahvaljuje. Alfons jo je potegnil zopet v Madrid in je prepovedal vsa politična društva. Ako pojde Karlitom tako po sreči, bo vladanje Alfonsovo krajše, kakor se je v začetku mislilo. Pravica naj zmaga!

Na Laškem da največ posla za govorjenje in pisanje Garibaldi, ki je kralja Poštenoviča 30. jan. obiskal. Razgovor je trajal 25 minut in kralj mu je pri prihodu in odhodu roko podal. Govorila pa nista o politiki, ampak o pontinskem močvirju. Garibaldi zahteva toliko in toliko tisoč delalcev in vojakov, da delo izvrši. Zbor si

bo menda dvakrat premislil, ali mu dovoli delalcev in vojakov, kajti ni dvomljivo, da bi Garibaldi s takimi močmi začel trebiti kraljevo močvirje.

Nedeljski pogovori.

(Dalje.)

Tretja nedelja pride. Kmetje pričakujejo drug družega po večernicah pred cerkvijo, dokler se ne snidejo vsi. Potem se podajo z velikim veseljem proti posestvu učitelja na pot, na dežajo se, da jih bo priljuden gospod zopet v novih, pa potrebnih rečeh podučeval. Precej po prihodu pelje jih gospod učitelj na dvorišče k gnojišču, ter jim počne dalje razlagati.

Učitelj. Danes bodem nekoliko spregovoril o drugem važnem delu, kateri se nahaja pri gnojišču, in ta je jama za gnojnico. Kakor vidite, obstoji ta jama iz neke velike posode, v katero se steka vsa gnojnica. Gnojnica je tako važna in koristna za poljedelca, da se brez nje dobro poljedelstvo skoraj misli ne more. Gnojnica da rastlinam precej potrebno hrano, katera je v nji raztopljena, gnoj pa se mora v zemlji še le razkrojiti, pred ko je za rastlinsko hrano pripraven. Zatoraj je pri vsakem gnojišču neobhodno potrebna taka posoda, v katero se gnojnica steka, da se ne izgubi.

Jurče. Gospod učitelj, če pa kmet nima toliko denarja, da bi si mogel tako posodo omisliti, kaj pa potem?

Učitelj. Če si že ne morete ravno posode za gnojnico napraviti, vzemite kopač in motiko, pa naredite poleg gnojišča jamo, katero na dnu z dobro obdelano ilovco pokrijete. V to jamo naj se steka potem vsa gnojnica. V polletnem času, ali pa tudi drugekrati, kadar se gnoj posuši, polije se večkrat z gnojnico, ter tako obvaruje plesnobe, ki tudi velikokrat rastlinskim koreninam škoduje.

Jože. Radoveden sem, zakaj da imate vi tako veliko jamo narejeno, ali ne bi bila manjša tudi dobra.

Učitelj. Tudi to ima svoj vzrok. Večkrat med letom se zgodi, da se gnojnica delj časa ne more iz gnojne jame na polje ali travnike izpeljavati, in to posebno ob času dolge suše, ob košnji in žetvi, po zimi ko so ceste zamrznjene i. t. d. Da se pa med tem časom, ko se je toliko v jamo nateče, gnojnica ne izgubi, treba je zatoraj velike jame.

Ako mi v jeseni gnojja zunanjska, potem izpraznem to jamo ter z gnojnico gnojim. In tako nikdar ne pridem v zadrego zavoľjo gnojja. Se ve, da se mora gnojnica le v bolj deževnem vremenu na polje voziti, da ne izpuhti toliko amonjaka.

Tukaj poleg nahajajo se z deskami pokriti jarki, po katerih se izteka vsa gnojnica iz hleva, iz stranišča, voda iz perilne sobe in iz kuhinje v to jamo.

Še vam imam omeniti o jareku, kateri se nahaja okoli gnojišča in je s kamenjem položen.

Župan. Mislil sem vas že prej prašati, čemu je ta jarek?

Učitelj. Ta jarek je zato, da odpeljava vso deževnico od gnojišča, katera bi drugač vanj tekla.

Pri vsakem deževnem vremenu bi se gnojiščina jama prehitro napolnila, in odteklo b brez vse koristi mnogo gnojnice. Kjer je pa ta jarek okoli, se to ne more zgoditi.

Tako sem Vam v kratkem povedal nekoliko o napravi gnojišča in o oskrbovanji hlevskega gnojja. Treba je samo, da tudi vi svojo dolžnost storite in zanemarjena gnojišča nekoliko zboljšate, kakor tudi, da hlevski gnoj bolj oskrbujete.

Ker smo že o hlevskem gnoji govorili, hočemo še nekoliko spregovoriti o drugih tvarinah, katere so tudi izvrsten gnoj za kmetijstvo.

Med vsem gnojem, — jaz mislim za malega posestnika, kateri ima le malo živine — je naj boljši človeški gnoj.

Učeni možje so preračunili, da vsak človek na dan pol drugi funt gnojja naredi, v enem letu toraj 500 funtov.

S tem gnojem, ako se dobro oskrbuje, in se mu še drugi odpadki iz kuhinje in dvora pri-mešajo, lahko se 100 kvadratnih sežnjev dobro pognoji.

Jože. Slišite možje, ali je pa to mogoče? Nas je v hiši 12 ljudi, po tem računu bi se dalo skoraj $\frac{3}{4}$ orala zemlje vsako leto dobro pognojiti samo s tem gnojem in vendar mi zdaj vedno gnojja primanjkuje.

Učitelj. Vi se čudite o tem, možje! ali poskusite in prepričali se bode.

Župan. Slišiš Jurče, treba bo za ta gnoj nekoliko bolj skrbeti, kakor se je to do sedaj godilo. Ti Jurče boš moral prvi narediti kako mesto, da se bo mogel ta gnoj hraniti in oskrbovati, ker zdaj ga imaš tako razpostavljenega okoli svoje hiše, da človek skoraj od nobene strani k tebi ne more.

Vsi možje se smejejo, Jurče pa obljubi, da bo znanprej bolj skrbel za pomnoženje in oskrbovanje gnojja in tudi za snažnost okoli hiše.

Učitelj. Ako mi zanemarjamo omenjeni gnoj, odvezamemo zemlji naj boljšo in krepkejšo rastlinsko hrano.

Zatoraj ni čuda, ako se tolikokrat kmetje pritožujejo da jim zemlja slabo rodi. Se ve da zemlja mora opešati, ako se jej zopet ne povrne, kar se jej je odvzelo.

Z hlevskim gnojem pa to ni vedno mogoče, posebno pri takih ne, katerim pomanjkuje živine. — Gnoj in gnojnica morata se visoko ceniti, to je gotovo; upam pa, da mi boste tudi pritr-dili, da ga v Pevmi preveč častijo, ker imajo gnojišče tik cerkve, premalo pa, ker jim gnojnica po cesti odteka.

Jurče. Kaj bi bilo, ko bi tudi može iz Pevme enkrat povabili, da pridejo Vas gospod učitelj, poslušat? Nauk o gnoji in gnojnici so sicer zamudili, pa škodovalo jim ne bo.

(Dalje prih.)

Domače stvari.

(Beseda v centralnem semenišči.) Kakor že nekaj let napravili so tudi letos gospodje bogoslovci pustno nedeljo in ponedelek ob 6. uri zvečer mikavne veselice. Program bil je izvrstno osnovan. Petje je bilo druga leta boljši ko ta dva večera, pa tega pevci niso krivi, ako nimajo potrebnih pevskih moči. Igrri („briljantni prstan“, izvirna šaloigra in „Teoria e pratica“) napravile ste veliko smeha in igralci so dobro delali. Gospod, ki je poleg drugih rol tudi deklamoval „Il conte Ugolino“ kaže, da vtegne postati dober govornik. Sploh je bilo občinstvo zadovoljno s produkcijami oba večera. Počastili so oba večera semenišče s svojo nazočnostjo prevzvišeni nadškof, monsig. baron Codelli, več

duhovnov in svetnih gospodov iz mesta in rejenci malega semenišča.

(Nov zemljevid). — „Zemljevid poknežene grofije Goriške i Gradiškanske s Teržaško okolicco narisal Fr. Vodopivec, izdal Gor. deželni odbor“. To je naslov krasnega zemljevida, ktere-ga je narisal naš visoko cenjeni šolski nadzornik gospod Fr. Vodopivec. Enakega zemlje-vida nima vsaka dežela. Namenjen je pa ta zemljevid občinam in šolam, ktere ga dobijo brezplačno. Kdor si ga želi za svojo rabo omisliti, obrne se lahko tudi do našega uredništva (Stane okoli 2 gold.) Širokost zemljevida znaša kakih 5 čevljev, in obstoji iz štirih kosov. Tiskan bo na močnem papirji na Dunaji pri Koke-u in pri Dunajski svetovni razstavi leta 1873. dobil je pohvalno pismo. Naši bralci se morda še spominjajo, kako so se obnašali nekteri poslanci — med njimi tudi „oče“ Lavrič — v dežel-nem zboru, ko je bila ta zadeva v obravnavi. Kaj porečejo ti „domoljubni“ gospodje zdaj, ko bodo imeli krasno delo pred seboj?

(Postne pridige.) V stolni cerkvi začel je v sredo znani kapucin iz Trsta Michelangelo postne govore. Izvrstni ta govornik pridigoval je v Gorici že leta 1872 v občno zadovoljnost. Ob delalnikih je priiga točno ob 5. uri zvečer, ob nedeljah in praznikih pa ob 11. uri. — Pri sv. Ignaciju na Travniku bodo vsako nedeljo ob 10 $\frac{1}{2}$ nemške postne pridige, imel jih bo prof. bogoslovja dr. Gabrijevčič. V ravno tej cerkvi so tudi slovenske postne pridige vsak petek zjutraj ob 6 $\frac{1}{4}$.

(Izpit iz cerkvenega prava), ki je bil za-rad očetove smrti dr. Gabrijevčiča odložen, vrtil se je včeraj 11. in podvrgla sta se skušnji dr. Gabrijevčič in dr. Flap.

(Za spominek dr. Hrasta) daruje g. S. H. 10 gl. — g. M. P. 3 gl. — g. Jož. Župan, kapl. v Sežani 2 gl. — g. Ant. Trepal, duh. na Selih 2 gl.

Razne vesti.

— Dr. Jakob Razlag †. Dijaško društvo „Slovenija“ na Dunaji imenovala je ob svojem času dr. Jakoba Razlaga svojega častnega uda. Ker je pa imenovani doktor s svojim vedenjem pokazal, da ni več narodnjak, izbrisali so ga v zadnji skupščini iz častne knjige. Doktor R. je trdil, ko se je povzdignil za voditelja mladih, da ima intelligenco in mladino na svoji strani. Zdaj mu je mladina pokazala, da zanj ne mara. Ker je R. staro narodno zastavo zapustil in ker ga je mladina odbacnila, postal je za Slovence mrtev.

— Vitez Ettenreich. Pustno nedeljo ob 2. pokopali so na Dunaji Jožefa vit. Ettenreich-a. Ta vrli meščan rešil je 18. febr. 1853 cesarja smrti, ko ga je Libeny z nožem napadel. Ettenreich je prvi zgrabil morilca in mu beg zabranil. Cesar je svojega rešitelja bogato poplačal in ga med drugim povzdignil v plemeniti stan. Pri pogrebu tega vrlega avstrijanca se je prav lepo pokazalo, kako so udani dunajčanje svojemu cesarju. Več kot 12.000 ljudi se je zbralo cesarjevemu dobrotniku zadnjo čast skazat. Pa tudi cesarska rodbina pokazala se je hvaležno. V cerkvi pri molitvah bili so nazoči cesarjevič Rudolf, nadvojvode Ludovik Viktor, Karol Ludovik, Albrecht, Viljelm in Rajner, cesar pa je poslal svojega namestnika adjutanta Becka.

— *Ispod gorskih hribov* se nam piše: Vlači se nek potepin iz Sl. kot mokri volk v ovčji obleki po svetu; zavlil jo je letos menda na Štirnško i Koroško. Ta postopač berači v kapucinski kuti pri starih mamkah, potrka pa tudi na duhovniška vrata. Al „habitus non facit monachum!“

Bilši prostak v polku Wimpffen je marsikako palico prejel zaradi predolgi prstov; iznad slamnate blazine v kosarni je izvrstno posnemal vojaške pridigarje, zato od svojega stotnika nij bil drugač imenovan kakor „prete“ (pop).

Sam se je hvalisal, kako lisičje, je osleparil g. vikarija Crnovrškega, rekši da je iz Ljubljanskega samostana oo. Frančiškanov. Ko s svojim nosačem že veliko miloščine nabere, žito poploda, gre v farovž, da bode g. vikarij denar po pošti odpravil v Ljubljano? Nosač, najet Crnovršec, čaka v krčmi pri polici do trde noči, al od kapucina nij tiru ne sledu. Opeharjen nosač je cele dneve težke zaklje prenašal, potem pa še „ceho“ plačal.

Sedanji njegov nosač iz V.... se je sam na dom vrnil, zakaj? morda so kolektanta kje v lekno vtaknili!

— *Slovenec* prinaša pod napisom „na tleh leže Slovenstva stebri“ toplo pisan voden članek za zedinjenje Slovencev.

— *Tržaški škof mons. Legat* je nevarno zbolel. Previden je bil s svetimi sakramenti za umirajoče. Ker je bolezen v glavi, je življenje njegovo v veliki nevarnosti.

— *Povikšanje plače duhovnom-starovercem.* Z naj višim sklepom dne 24. jan. t. l. določena so plačila pravoslavne duhovščine pri stolni cerkvi v Cernovicu takole: Arhimandrit 3600 gl. plače, 400 službine priklade in prosto stanovanje v nadškofovi palači; 4 konsistorijalni svetovalci po vrsti po 2000, 2200 in 2400 gl. plače in 350 gl. službine doklade; 1 aktuar s plačo po vrsti 1100, 1200, 1300 gl. in 250 gl. službine doklade; 3 oficijali po 900, 950, 1000 gl. plače in 200 gl. službine dohlade. — 1 protopresbiter s plačo po vrsti 2000, 2200, 2400 gl. in 350 gl. službine doklade; 2 pridigarja (rumunski in rutenski) po 1400, 1600, 1800 gl. plače in 300 gl. službine doklade; 2 dijakona po 600, 700, 800 gl. plače in 100 gl. službine doklade. Predstojnikom pravoslavnih samostanov v Putni, Suczavici in Dragomirni povikšala se je plača od 1200 na 1600 gl.

Z naj višim sklepom dne 23. jan. t. l. določena je kongua župnikom na Bukovinskem s 700 gl. in 10 letne doklade po 100 gl. Tistim župnikom pa, ki bi se krive storili disciplinarne preiskave, ali pa kaj pregrešili zoper korrekto staatsbürgerliche Haltung zamore se po dogovoru s pravoslavnim nadškofo 10 letna doklada tudi odreči. Župniki v mestih imajo poleg svoje plače še 200 gl. krajne doklade. Farni administratorji, ekspoziti in duhovni pomočniki (vikarji in kaplani) dobivajo 500 gl. plače, v mestih pa še 100 gl. krajne doklade. Drugih poboljškov ne bodo več dajali razun v izvanrednih slučajih.

(*Baron Rechbach*) je dal po na voglih nabitih listih oklicati, da je ponočno vpitje po ulicah prepovedano in kdor se zasači, bo z zaporom kaznovan.

Umrli od 5. do 11. febr. t. l.

Franca Kovačič, 18 dni, božjast. — Beatrice Ortali, 3 1/2 l., croup. — Ana Pelikan, 83 l., starost. — Jožefa Pertout, 74 l., starost. — Amalija Batistič, 50 l., hiba na srcu. — Magdalena Peric, 86 l., starost. — France Ziak, 64 l., kmet, plučno oslabiljenje. — Antonija Pičulin 3 l., katar v črevah. — Angelina Tassot, 1 l. 6 m., plučno vnetje. — Jože Mozetič, 51 l., krojač, rak. — Natalija žl. Reder, 64 stotnikova supruga, jetika. — Humer Katra, 30 l. delalka, na porodu.

Poslano.

(**Popravek.**) V 3. štv. „Glas-a“, v dopisu iz Gorice sem pisal, da v Videmskem semenišči ne trpijo, da bi slovenski rejenci rabili slovenske knjige: in to sem trdil, opirajoč se na neko besedo enega izmed ondašnjih bogoslovcev. Ta pa mi je pozneje pisal, da ona beseda mu je neprimišljeno mej govorom ušla iz ust. Factum je, kakor mi sam piše, da v videmskem semenišči pustijo vsakemu Slovincu prostost, da se sam vadi v slovenskem jeziku, in da sme torej tudi rabiti za-to potrebne knjige.

Dopisnik.

Oznanilo.

HRANILNICA,

zdržena s zastavljavnico

„MONTE DI PIETÀ“

v Gorici

prejema vsak dan, razun nedelj in praznikov, od 8. ure zjutraj do poldne kateri koli znesek denarja ne manjši od 1. gold. in plačuje obresti 5% Posojuje se tudi denar na nepremakljivo blago (hiše in zemljišča) in na obligacije po 6%. Ta posojila se potem lahko tudi poplačujejo v večkratnih obrokih (ratah), primernih posojenemu kapitalu.

Zastavljavnica (Mont)

izplačuje zneske v srebru na navadne zastave (perilo, prejo, oblačilo itd.), kakor tudi na zlatenino in srebernino. Ako izplačani znesek 10 gold. ne presega, plačuje se obresti 6%, od večih zneskov pa 8%.

S 15. febr. t. l. prične se novo naročevanje na časopis namenjen čebolorejcem z naslovom:

„Oesterreichische Gartenlaube“.

Naročuje se lahko pri vsakem bukvarju in na vsaki pošti, ali pa pri opravištvu

Wien Währing. Cena celolet. 3 gl. 25 s.

„ pollet. 1 „ 75 „

Opravištvu.

PRAVI

VILJELM-ovi

protiartritičen, protirev matičen

čaj za čiščenje krvi

proti protinu in revmi

rabi se

v zimskem ozdravljanju

kot edino gotovo sredstvo za čiščenje krvi,

Z dovoljenjem c. k. dvorne kancije. Dunaj, 7. decembra 1858.

ker je od prvih medicinskih avtoritet EVROPE

Z Najv. patentom c. k. Velič. proti ponarejanju zavar. Dun. 28. mar. 1871

z najboljšim uspehom rabljen in odobren.

Ta čaj očisti ves organizem; kakor nobeno drugo sredstvo preišče vse dele celega trupla, in odstrani po notrajni rabi vse nesnažne nakopičene tvarine bolezni iz njega. Uspeh je gotov in dolgo traja.

Temeljito ozdravi protin (gicht), revma, zastarane trdovratne bolezni, vedno gnoječe se rane, vse spolove in kožne bolezni, ogrce na truplu in obrazu, lisaje in sifilitične gobe.

Posebno dober uspeh kaže raba tega čaja, kadar jetra ali vranca raste, pri vseh hemoroidnih boleznih, pri zlatenici, hudih bolečinah v žilah, kitah in členkih, pri obteženju želodca, kadar sapa zapira, pri vseh boleznih na spolnih udih pri možkih in ženskah itd.

Bolezni, kakor bezgavke, bramorji ozdravijo se naglo in temeljito, ako se čaj pridno zaporedoma pije, ker je raztopilno sredstvo in žene na vodo. Neštevilno veliko spričeval, pripoznanj in pohvalnih pism se na zahtevanje zamore na ogled poslati zastoj, ki zgoraj rečeno popolnoma potrjuje.

V dokaz rečenemu navedemo tu nekatere dopise pripoznanja:

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u Bottusani na Moldavskem 25. marca 1873.

Dvakrat sem že po tretji osebi naročil Vaš slavnoznani protiartritičen in protirevmatičen Viljelm-ov čaj za čiščenje krvi, in ker je bil pri mojih prijateljih tako sijajen uspeh, obrnem se zdaj naravnost do Vas z naročilom, da mi takoj 10 zavitkov dopošljete. Priložim tu 10 gold. S spoštovanjem podpisuje se

Ludvik žl. Mdzykl,
c. k. avstr.-ogrsk. vicekonsul.

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u Hollenstein 31. marca 1873.

Sprejmite mojo naj srčnejšo in naj toplejšo hvalo za naglo dopošljatev Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čiščenje krvi.

Večji del sem ga sam porabil, deloma pa sem ga oddal tudi mojim prijateljem in znancem.

Od vseh tistih, ki rabijo Vaš Viljelm-ov protiartritičen protirevmatičen čaj za čiščenje krvi, sem naprosen in mi je zaukazano, da Vam sporočim njih ozdravljenje in izrečem njih hvaležnost. Pri meni kaže Vaš čaj posebno dober uspeh. Moje gihtično trpljenje je klubovalo do sedaj vsim zdravištvom celih 28 let. Zdaj pa sem zaporedoma 8 zavitkov Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čiščenje krvi rabil in bolečine so zginile.

Ker mislim, da je raba Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za me dobra in koristna, ako jo nadaljujem, prosim, da mi še dvanajst zavitkov Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čiščenje krvi pošljete, za kar priložim dotični znesek. Z vsim spoštovanjem hvaležni

Janez Unterleutner, posestnik.

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u M. Schönberg 5. maja 1873.

Na novo prosim, da mi pošljete dva ducenta zavitkov Vašega izvrstnega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čiščenje krvi proti poštnem povzetju. S posebnim spoštovanjem

Vaši blagorodnosti udani

J. žl. Fröhlich
polkovnik v pokoji.

Pravi Viljelm-ov protiartritičen, protirevmatičen čaj za čiščenje krvi dobiva se le iz prve mednarodne tovarne protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čiščenje krvi v Neunkirchen-u pri Dunaju, ali v mojih po časopisih naznanjenih zalogah.

En zavitek v 8 oddelkov razdeljen, po zdravniškem naukazu pripravljen, z navodom, kako se rabi v raznih jezikih, velja 1 gold., kolek in pošiljatev 10 sold.

Da ima p. n. občinstvo večjo priljubljenost pravi Viljelm-ov protiartritični in protirevmatični čaj za čiščenje krvi kupovati, naznani se, da se dobiva v Gorici v lekarnici **A. Franzoni-ta**, v Trstu pri **Serravallo-u**.